

role of the teacher in the educational process from a translator to a facilitator. In the course of the research, the implementation model of the "flipped class" technology was adapted for computer science lessons in primary school, and tasks were developed for selected topics. It was found that the choice of the model depends on many factors, in particular: the topic of the lesson, the level of training of students, access to resources, planning of each stage. Therefore, the flipped classroom technology has significant potential to improve the quality of computer science education in primary school.

Key words: *flipped classroom technology, computer science lesson, primary school, efficiency, digital skills.*

Авторський внесок кожного із співавторів: Швардак М. В. – 50 %, Мочан Т. М. – 50 %

Стаття надійшла до редакції / Received 04.03.2024

Прийнята до друку / Accepted 08.04.2024

Унікальність тексту 98,5 % (Unicheck ID1016182651)

© Швардак Маріанна Василівна, Мочан Тетяна Михайлівна, 2024

DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2024-10-4>
УДК 373.3.091.212(477)

Альона Олександрівна Прокопенко
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-3735-342X>
докторка педагогічних наук, доцентка,
завідувачка аспірантури та докторантури
Комунального закладу «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна
prokopenko.hgra@gmail.com

ДИТЯЧИЙ КОЛЕКТИВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРИНЦИПІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У науково-методичній статті наголошено, що дитина отримує свій ґрунтовний досвід соціалізації у початковій школі, коли усвідомлено стає членом сталого дитячого колективу. Формування та розвиток дитячого колективу початкової школи залежить від компетентності педагога, який відтворює ідеї та принципи Нової української школи у власній професійній діяльності. Дитячий колектив за своєю природою є складним явищем, що потребує врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, а також володіння дієвими методами, прийомами й засобами впливу на учнів, формами організації спільної групової діяльності. Відповідно до Концепції Нової української школи формування дитячого колективу має охоплювати ключові принципи, серед яких партнерство, виховання цінностей, згуртованість та довіра, навчання впродовж життя. У статті проаналізовано й обґрунтовано систематизовані особливості формування та розвитку дитячого колективу початкової школи за цими принципами. Наголошено, що партнерські взаємовідносини у дитячому колективі мають характеризуватися добровільністю, зацікавленістю дітей у спільній діяльності, в об'єднанні цілей та прагнень.

Ключові слова: дитячий колектив, початкова школа, принципи, Нова українська школа, педагог.

Вступ. Модернізація освіти в Україні як один із напрямів оптимізації освітнього процесу спрямована насамперед на демократизацію взаємовідносин між учнями й педагогом, однолітками, батьками

та педагогами. Налагодження доброзичливих зв'язків сприяє формуванню атмосфери довіри, підтримки, відкритої комунікації, рівноправності та активності всіх учасників освітнього процесу.

Найбільш важливим міжособистісним зв'язком в освіті є дитячий, оскільки учні перебувають у мікросоціумі, де діють власні закони, звичаї, у якому вони мають змогу соціалізуватися, усвідомити механізм спільної роботи, відчути власну приналежність до класу. Узгодженість в колективі характеризується тяжінням учнів до співпраці, взаємодопомоги й підтримки, емоційного злиття. Питання згуртованості учнів залишається актуальним для кожного педагога, адже сприяє забезпеченню ефективного освітнього процесу. А. Макаренко став першим у педагогічній галузі, хто запровадив ідею колективного виховання, акцентуючи увагу на впливі колективу на особистість дитини. Формування та розвиток дитячого колективу досліджували й такі видатні педагоги, як В. Сухомлинський та К. Ушинський.

Діти молодшого шкільного віку вступають у колективні зв'язки через діяльність, організовану педагогом, як навчальну, так і розважальну (гру, позаурочні заходи, участь у конкурсах, загальношкільних заходах тощо), що забезпечує сприятливе освітнє середовище для повноцінного, зокрема соціокультурного розвитку особистості дитини.

Реформування початкової освітньої ланки в контексті впровадження Нової української школи зумовило переосмислення змісту, підходів та принципів сучасної освіти, що відтворює прогресивний розвиток суспільства, оновлення вітчизняних практик, формування нового досвіду навчання, виховання та розвитку дітей. Сьогодні формування дитячого колективу ускладнюється також і впровадженням інклюзивної освіти в Україні, залученням дітей з особливими освітніми потребами у звичайні заклади освіти. Концепція Нової української школи враховує ці зміни, тому й є актуальною, а ключові принципи, на яких вона ґрунтується, сприяють реалізації якісного освітнього простору.

Серед сучасних науковців, які вивчали феномен дитячого колективу та проблематику розвитку згуртованості учнів, можна виокремити О. Кулаченко (2012), М. Куліш (2020), Ю. Лимар (2020), І. Молодушкіну (2012), О. Сараєву (2015) та інших. Вчені актуалізували сучасну проблематику формування дитячого колективу

(Болгов, Нетреба, 2021), розробили теорію і практику формування дитячого колективу (Кулаченко, Молодушкіна, 2012), осмислили психолого-педагогічні характеристики процесу формування дитячого колективу (Сараєва, 2015), виокремили роль педагога у формуванні колективу учнів (Куліш, Лимар, 2020) та підняли проблему диверсифікації професійної підготовки педагогів початкової освіти із принципами Нової української школи (Харківська, Молчанюк, 2023), обґрунтували роль сім'ї у процесі розбудови освітньо-формувального процесу на засадах партнерства (Чаговець, 2020). Однак учені, на нашу думку, досить побіжно підійшли до вирішення проблеми. Нами не було знайдено системних наукових розвідок, які були спрямовані на визначення і дослідження методичних особливостей формування дитячого колективу початкової школи на принципах Нової української школи, що й становить мету статті.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей формування та розвитку дитячого колективу початкової школи крізь призму принципів Нової української школи.

Методи дослідження: критичний аналіз праць вітчизняних дослідників щодо проблеми ставлення дитячого колективу, узагальнення ідей провідних напрямів формування дитячого колективу відповідно до принципів Нової української школи, прогнозування ефективних рішень у подоланні труднощів під час формування дитячого колективу початкової школи.

Проблема становлення дитячого колективу крізь призму сьогодення. Колектив є запорукою активної взаємодії, інструментом ефективного впливу на особистість, цілісною структурою організації дитячої діяльності в освітньому середовищі. Забезпечення умов для створення єдиного цілісного колективу дітей молодшого шкільного віку є першочерговим завданням педагога.

Педагог одночасно займає позицію спостерігача за класом, аналізатора кожної дитини, «компаса» в освітньому процесі. Як компетентнісний фахівець, він має бути обізнаним з індивідуальними особливостями всіх дітей, знати їх здібності, можливості, якості, характер, інтереси, хобі, бачити зв'язки між дітьми

на підсвідомому рівні, виявляти перешкоди в налагодженні взаємодії між ними, допомагати їм згуртуватися та діяти як один організм.

Дитячий колектив за своєю сутністю, на нашу думку, є найскладнішим, адже у дітей ще не сформована власна життєва позиція, вони легко змінюють свій погляд на речі, уникають стереотипності, прагнуть до індивідуальності й самостійності та водночас до дружніх стосунків, партнерства.

На думку М. Болгова та М. Нетреби (2021), колективом є «група людей, яка об'єднана загальними цінностями, цілями і завданнями діяльності, що мають значення для групи в цілому і для кожного її члена зокрема. У свою чергу дитячий колектив – це група дітей, об'єднана спільною корисною діяльністю (навчанням, працею, спортом, захопленнями)» (с. 164). Зауважимо, що навіть в колективі не варто забувати про індивідуальність, адже кожен є неповторною особистістю, який має як власні цінності, інтереси, потреби, так і поділяє колективні.

Погоджуємось із М. Куліш та Ю. Лимар (2020), що дитячий колектив одночасно є підсумком і метою «організаційної та виховної роботи педагога» (с. 90). Адже саме від його професійної компетентності, уміння налагоджувати зв'язок із дітьми, впливати на них, організовувати парну та групову взаємодію під час занять залежить продуктивність спільної діяльності дитячого колективу.

Під дитячим колективом початкової школи розуміємо соціальну групу учнів, де кожен є індивідуальністю та водночас частиною цілого, які об'єднані спільними інтересами, діяльністю, цінностями, що сприяє досягненню загальної мети.

Традиційно, ознаками колективу є прийняття кожним його членом мети, завдань спільної діяльності, високий рівень згуртованості та організованості, демократичний стиль керівництва та взаємодії між собою, рівноправ'я та повага до всіх членів колективу, активність, цілісно-орієнтована єдність членів групи, здоровий психологічний мікроклімат. уміння долати конфліктні ситуації, довіра та підтримка,

відкритість у спілкуванні (Кулаченко, Малодушна (укл.), 2012, с. 8–9).

До ознак дитячого колективу, зважаючи на вищезазначене та власний педагогічний досвід, можемо віднести такі, як згуртованість, колективна діяльність, загальноприйняті норми поведінки, єдині цінності, принципи та правила, доброзичлива атмосфера, гуманність та толерантність, безбар'єрність та захищеність кожного члена колективу, відповідність цілей колективу власним, особистісна та колективна відповідальність.

Колектив є одночасно середовищем взаємодії її членів, а також формою цілісної організації життя класу. Дитина в колективі розвивається як соціально активна особистість, яка має адекватну самооцінку, вчиться спілкуватися із однолітками, знаходити спільні інтереси, опановує нові знання та навички, переймає досвід від інших, засвоює моральні цінності (Болгов, Нетреба, 2021; Мельничук, 2012).

А. Харківська (2021) підкреслює: «При формуванні самооцінки і самоповаги велике значення має не тільки сім'я, але й однолітки довкола. Гармонійні стосунки з однолітками впливають на статус дитини в колективі» (с. 2).

Принципи формування дитячого колективу в умовах Нової української школи. Як зазначила О. Сараєва, під час формування дитячого колективу педагог сприяє «формуванню в дитини цілісної й науково обґрунтованої картини світу, моральному становленню особистості учня, створенню умов для самореалізації дитини у різних видах діяльності (спілкування, гра, навчання), емоційному й моральному насиченню життєвого простору дитини, захищеності й комфорту дитини у класі» (Сараєва, 2015 с. 288).

Зауважимо, що «виховний вплив колективу на особистість дитини буде ефективним за умови розумного поєднання педагогічного керівництва зі створенням умов для вияву вихованцями самостійності, ініціативи, самодіяльності. Важливо забезпечити своєчасне педагогічне втручання у формування стосунків між членами дитячого колективу» (Кулаченко, Малодушна (укл.), 2012, с. 12).

Формування дитячого колективу початкової школи в сучасних умовах потребує врахування ключових принципів Нової української школи, які ґрунтуються на педагогіці партнерства, вихованні на цінностях, згуртованості та довірі, навчанні впродовж життя.

1. *Принцип партнерства* полягає в демократичному, гуманному ставленні до всі членів дитячого колективу, забезпеченні права на свободу слова, вибір, повагу й гідність. Партнерські взаємовідносини характеризуються добровільністю, зацікавленістю дітей у спільній діяльності, в об'єднанні цілей та прагнень, готовністю нести разом відповідальність за весь колектив.

Завдяки принципу партнерства можна «організувати спільну роботу в колективі учнів початкової школи на засадах демократії, рівності, толерантності, поваги. Об'єднання єдиною ціллю, зацікавленістю, відповідальністю у досягненні результатів є запорукою здобуття якісної початкової освіти, формуванням в учнях толерантного ставлення до інших дітей, почуття дружби, бажання допомогти однокласнику тощо» (Харківська, Молчанюк, 2023, с. 15–16). А. Чаговець (2020). Партнерство «передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість» (с. 66).

Визначальною рисою формування дитячого колективу вважаємо взаєморозуміння, повагу й підтримку. Отже, відповідно до принципу партнерства педагог має навчити своїх учнів працювати злагоджено, допомагати один одному, вступати в комунікацію, ділитися думками та ідеями, розвивати творчі здібності, шукати компроміси та знаходити спільні шляхи вирішення проблем.

У Концепції Нової української школи висвітлено принципи педагогіки партнерства, які доречно застосовувати під час формування дитячого колективу початкової школи: «повага до особистості, доброзичливість і позитивне ставлення, довіра у стосунках, діалог – взаємодія – взаємоповага, розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків), принципи соціального партнерства (рівність сторін,

добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)» (Нова українська, 2016, с. 14).

Уважаємо, що з метою формування дитячого колективу початкової школи на засадах принципу партнерства педагог має застосовувати методи навчання та виховання, що засновані на співпраці. Наприклад, ігрові методики (інсценізація, рольові, навчальні ігри), інтерактивні вправи, дослідницькі та предметно-пошукові завдання, проєктна діяльність тощо. Залученість до спільної роботи сприятиме перейманню суспільного досвіду, так діти зможуть опанувати навички прямої взаємодії із партнером, навчитися спілкуватися один з одним, разом вирішувати завдання та доходити до єдиної мети. Отже, принцип партнерства у процесі формування дитячого колективу передбачає безумовну рівність учнів у праві на повагу, довіру, підтримку, доброзичливе ставлення.

2. Наступним принципом є *виховання на цінностях*. На ціннісних засадах педагог має сприяти створенню у дитячому колективі відкритого й доброзичливого ставлення одне до одного, відчуття класної родини, морально-ціннісного безпечного освітнього середовища. Для цього в педагога повинні бути сформовані загальнолюдські та професійні цінності, аби мати змогу передати їх дітям.

Виховна складова освітнього процесу за Новою українською школою передбачає орієнтацію на загальнолюдські цінності: «морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довілля, повага до закону, солідарність, відповідальність)» (Нова українська, 2016, с. 19). Ці цінності сприяють формуванню та розвитку особистостей, які усвідомлюють власну ідентичність, неповторність і водночас розуміють свою приналежність до соціуму, суспільства. Нам імпонує думка Ю. Шайгородського (2012): «Цінності формуються на основі суспільної практики, індивідуальної діяльності людини в межах певних конкретно-історичних суспільних відносин, форм комунікації і

мають соціальний характер» (с. 226). Тому засвоєння цінностей у дітей молодшого шкільного віку доцільно здійснювати у мінісоціумі – класі.

Під час освітнього процесу важливо сформувати в учнів такі цінності роботи в колективі: відповідальність, толерантність, демократія, єдність, відкритість, довіра, взаємопідтримка, активність, свобода, чесність, духовність. Для цього педагогові потрібно насичувати зміст занять методиками й прийомами на розкриття морально-етичних і соціально-політичних цінностей, засвоєння та оперування ними для вирішення різних завдань. Для розвитку в дітей цінностей у колективній діяльності можна використовувати групові форми роботи із ролями, конкурсами, де кожен учень матиме змогу спробувати себе у ролі капітана й підлеглого, активного та пасивного учасника, усвідомити важливість усіх членів команди. Педагогові потрібно створити такі умови гри чи вправи, щоб кожен із класу був задіяний, щоб вони співпрацювали один з одним, щоб їх дії та вчинки були взаємозалежними. Так вони зможуть усвідомити важливість злагодженої роботи, ціну такої діяльності.

Розвиток дитячого колективу потребує системну роботу щодо підтримки згуртованості учнів. Згуртованість виражається в єдності або хоча б прихильності поглядів, думок, цінностей, цілей членів колективу. Одним із способів згуртування дитячого колективу є традиції, зокрема «традиції щоденного вжитку» — дотримання певних правил поведінки, законів існування в повсякденному житті (наприклад, «у нашому класі не запізнюються на урок», «у нашій групі діти допомагають одне одному», «у нашій групі діти ніколи не обманюють» та ін.). Традиції колективу виховують у дітей почуття обов'язку, честі, гордості за колектив, його успіхи в навчанні та праці» (Кулаченко, Малодушна (укл.), 2012, с. 9). Згуртованість дітей є інтегральною характеристикою міжособистісних відносин в колективі, що передбачає взаємну симпатію, корисність, єдність поглядів, ідей, мотивацію у досягненні спільних цілей, а також ґрунтується на довірі до однокласників.

3. Не менш важливим *принципом* є *довіра*. Без довіри не можна налагодити взаємозв'язок

при колективній діяльності, тому формування у дітей почуття довіри до однокласників має здійснюватися постійно.

Під час занять дитині важливо давати свободу у прийнятті рішення, помилятися та виправляти свої помилки, знаходити правильні інструменти вирішення проблем, виконувати доручення, виконувати свої обіцянки, говорити правду, вірити у власні сили. Серед вправ на довіру рекомендуємо проводити такі, як «Переправа», «Ми зможемо», «Дзвін», «Падіння в прірву» тощо (Юрченко, 2023). У процесі згуртування члени дитячого колективу вступають у міжособистісні зв'язки, що сприяє їх якісному входженню в соціум. Коли дитина відчуває довіру у такому колективі, вона є більш захищеною, має підтримку та допомогу з боку однолітків, що є передумовою для досягнення спільного успіху.

Довіра – це двосторонній процес. Довіра у формуванні дитячого колективу характеризується водночас іздатністю довіряти іншим, і бути відповідальним, чесним, чуйним, доброзичливим. Педагог має стати зразком для наслідування, довіряти своїм вихованцям та відповідати їхнім очікуванням, вірити у кожную дитину, сприяти формуванню у них впевненості, уміння покластися на іншого.

Зауважимо, що «правильно поставлене колективне виховання передбачає розумне поєднання самостійного розвитку особистості з урахуванням потреб колективу (Кулаченко, Малодушна (укл.), 2012, с. 12).

4. Окремо варто звернути увагу на принцип Нової української школи, який пронизує всю її систему, *навчання впродовж життя*. У контексті нашої теми та мети дослідження цей принцип знаходить своє відтворення у формуванні в учнів навичок до саморозвитку, самоосвіти та взаємонавчання.

Під час колективної діяльності учні мають можливість опанувати знання, поглибити їх, засвоїти нові вміння, а також відкрити в собі здібності, ідеї, які принесуть колективу користь. Сильніші учні в колективі завжди є стійкими мотиваторами для решти, адже вони більш активні, відкриті, краще виконують завдання, швидше реагують. Учні мають усвідомити, що знання й навички безмежні, їх можна і потрібно

пізнавати далі: сьогодні не вмію, але завтра навчусь; учора не знав, а сьогодні вже дізнався.

Педагог має забезпечити освітнє середовище так, щоб кожен член колективу мав змогу ставати кращим, бути відкривачем, дослідником, експериментатором. Для цього доцільно влаштовувати дослідницькі проєкти, творчі завдання тощо. Єдина вимога – групова робота. На нашу думку, формування колективу за цим принципом краще розпочинати із групової діяльності на 4 особи, потім залучати більше учасників, пів класу, і останнім етапом буде весь клас. Педагог послідовно ставить перед дитячим колективом певні цілі, досягнення яких сприяє формуванню у дітей відчуття задоволення, обов'язку та відповідальності. Педагогові важливо продумати та реалізувати систему роботи для колективу загалом і для кожної дитини зокрема, щоб вона змогла відчувати власну приналежність до класу, зберігши свою ідентичність. Такі етапи дозволять поступово згуртувати колектив, навчити їх працювати спільно, усвідомити свої сильні та слабкі сторони, які допомагають чи навпаки стримують однокласників при колективній роботі, а відтак і сприяє саморозвитку дітей.

Успішне формування та розвиток дитячого колективу характеризується процесом заохочення кожної окремої дитини до взаємодії з іншими під час освітнього процесу та поза ним. Мистецтво педагога полягає у компетентнісній професійній діяльності, що спрямована на підвищення у дітей

впевненості в собі, усвідомлення своїх сильних сторін, розвиток гідності, наполегливості, прагнень до нових звершень.

Висновки. Формування та розвиток дитячого колективу початкової школи крізь призму принципів Нової української школи дозволяє максимально врахувати інтереси, прагнення, здібності кожної дитини, налагодити сприятливу атмосферу для взаємодії із однолітками на ціннісних засадах, довірі й підтримці, соціалізувати дітей, націлити на співпрацю всього класу. До ключових принципів належать: (1) принцип партнерства, який полягає у демократичному, гуманному ставленні до всі членів дитячого колективу; (2) принцип виховання на цінностях, утвердження якого сприяє створенню у дитячому колективі відкритого й доброзичливого ставлення одне до одного, відчуття морально-ціннісного безпечного освітнього середовища; (3) принцип довіри, утвердження якого сприяє формуванню у дітей здатності довіряти іншим, а також самим бути відповідальними, чесними, чуйними, доброзичливими; (4) принцип навчання впродовж життя, утвердження якого сприяє формуванню в дітей навичок до саморозвитку, самоосвіти та взаємонавчання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у поглибленому вивченні труднощів та способів їх подолання під час формування дитячого колективу початкової школи.

Література

- Болгов М. В., Нетреба М. М. Проблема формування дитячого колективу у сучасному закладі загальної середньої освіти. *Нова українська школа: траєкторія поступу*: зб. тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 02 квітня 2021 року / за заг. ред. Л. В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь : МДУ, 2021. С. 163–165.
- Куліш М., Лимар Ю. Формування дитячого колективу. *ЛОГОΣ: зб. наук. праць*. 2020. С. 89–91. DOI : <https://doi.org/10.36074/20.11.2020.v3.28>
- Мельничук С. Г. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Слово. 2012. 286 с.
- Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенко. 2016. 34 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (Дата звернення: 17.08.2023).
- Сараєва О. Дитячий колектив: психолого-педагогічний вимір. *Людинознавчі студії*. Сер. Педагогіка. 2015. Вип. 31. С. 281–292. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2015_31_30 (Дата звернення: 17.08.2023).
- Теорія і практика формування дитячого колективу / уклад. О. В. Кулаченко, І. В. Молодушкіна. Харків : Вид. група «Основа», 2012. 144 с.

- Харківська А. А. Запобігання булінгу в закладах загальної середньої освіти: сучасний стан проблеми. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2021. Вип. 4. 13 с. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-18>
- Харківська А. А., Молчанюк О. В. Диверсифікація професійної підготовки педагогів початкової освіти із принципами Нової української школи. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 2 (209). С. 12–18. DOI : [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2\(209\)-12-18](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-12-18)
- Чаговець А. Педагогіка партнерства: як успішно взаємодіяти з сім'єю молодшого школяра. *Молодь і ринок*. 2020. № 6–7 (185–186). С. 62–66. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.225739>
- Шайгородський Ю. Цінності як детермінанти суспільного розвитку. *Сучас. укр. політика. Політики і політологи про неї*. 2012. Вип. 26. С. 219–228.
- Юрченко О. П'ять ігор для розвитку довіри у початковій школі. *Освіторія*. URL : <https://osvitoria.media/experience/5-igor-dlya-rozvytku-doviry-u-molodshij-shkoli/> (Дата звернення: 17.08.2023).

References

- Bolgov, M. V. & Netreba, M. M. (2021). The problem of forming children's collective in a modern institution of general secondary education. The new Ukrainian school: the trajectory of progress: coll. abstracts of reports of the 3rd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, April 2.163–165 (ukr).
- Kulish, M. & Lyamar, Yu. (2020). Formation of a children's collective. *ΛΟΓΟΣ* : coll. of science works 89–91. <https://doi.org/10.36074/20.11.2020.v3.28> (ukr).
- Melnychuk, S. G. (2012). Pedagogy: teaching. manual for students higher education closing : Slovo.
- Hryshchenko, M. (Ed.) (2016). The new Ukrainian school: conceptual principles of secondary school reform : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (Date of access: 08.17.2023) (ukr).
- Sarayeva, O. Children's team: psychological and pedagogical dimension. *Humanities studies. Ser. Pedagogy*. 2015. Issue 31. 281–292. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Lstud_2015_31_30 (Date of access: 08.17.2023) (ukr).
- Kulachenko, O. V. & Molodushkina, I. V. (Eds.) (2012). Theory and practice of forming children's collective: «Osнова» group (ukr).
- Kharkivska, A. A. (2021). Prevention of bullying in institutions of general secondary education: the current state of the problem. *Scientific journal of the Khortytsk National Academy*. Issue 4. 113. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-18> (ukr).
- Kharkivska, A. A. & Molchanyuk, O. V. (2023). Diversification of professional training of primary education teachers with the principles of the New Ukrainian School. *The image of a modern teacher*. No. 2 (209). 12–18. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2\(209\)-12-18](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-2(209)-12-18) (ukr).
- Chagovets, A. (2020). Pedagogy of partnership: how to successfully interact with the family of a junior high school student. *Youth and the market*. No. 6–7 62–66 <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.225739>
- Shaigorodskiy, Yu. 2012. Values as determinants of social development. *Currently Ukrainian policy. Politicians and political scientists about her*. Issue 26. 219–228 (ukr).
- Yurchenko, O. (2023) Five games for the development of trust in primary school. *Observatory* <https://osvitoria.media/experience/5-igor-dlya-rozvytku-doviry-u-molodshij-shkoli/> (Date of access: 08.17.2023) (ukr).

THE CHILDREN'S COLLECTIVE IN PRIMARY SCHOOL THROUGH THE PRISM OF THE THE NEW UKRAINIAN SCHOOL PRINCIPLES

Alona Prokopenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Informatics head of postgraduate and doctoral studies, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council, Kharkiv, Ukraine, e-mail: prokopenko.hgpa@gmail.com